

Flipped learning in the Teaching of history

Ailakbr shahabadi*

Doctor of specialization, Director of the Department of History of Education, Khorasan
Razavi, Iran

(Received: 23 November , 2023; Accepted: 15 December, 2022)

abstract

In this research, the learning process in the flipped history class has been investigated. The findings of the research show that the main axis of the learning process of students in the flipped class is active learning, which is influenced by factors such as causal conditions (external and internal motivations); learning process strategies (participatory, exploratory, independent and deep); context (time management, educational materials and lesson plan) and intervening conditions (individual, educational, organizational and cultural factors) which ultimately lead to improving the results (individual and academic) in learning history among learners. to be This research was compiled according to its objective experience in the history classrooms of Razavi Khorasan Province and in high schools of Mashhad. Also, its content has been taught to my dear colleagues in Khorasan province. The method of preparing this article was library and field.

Keywords: flipped classroom, flipped learning, history education.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

* Corresponding Author, Email: shahabady@iran.ir

DOR: [20.1001.1.28211014.1401.3.2.6.6](https://doi.org/10.2821/1014.1401.3.2.6.6)

یادگیری وارونه در آموزش تاریخ

علی اکبر شهابادی*

دکتری تخصصی، مدیرگروه تاریخ آموزش و پرورش خراسان رضوی
(تاریخ دریافت: ۲ آذر ۱۴۰۱؛ تاریخ پذیرش: ۲۴ آذر ۱۴۰۱)

چکیده

در این پژوهش به بررسی فرآیند یادگیری در کلاس معکوس درس تاریخ پرداخته شده است. یافته‌ها پژوهش نشان می‌دهد که محور اصلی فرآیند یادگیری فراگیران در کلاس معکوس یادگیری فعال می‌باشد که این یادگیری تحت تأثیری عواملی از جمله شرایط علی (انگیزه‌های بیرونی و درونی)؛ راهبردهای فرآیند یادگیری (مشارکتی، اکتشافی، مستقل و عمیق)؛ زمینه (مدیریت زمان، مواد آموزشی و طرح درس) و شرایط مداخله‌گر (عوامل فردی، آموزشی، سازمانی و فرهنگی) قرار دارد که در نهایت منجر به بهبود پیامدهای (فردی و تحصیلی) در یادگیری درس تاریخ در فراگیران می‌شود. این پژوهش با توجه به تجربه عینی آن در کلاس های درس تاریخ استان خراسان رضوی و در دبیرستانهای شهرستانهای مشهد تدوین شده است. هم چنین محتوای آن برای همکاران عزیزم در استان خراسان تدریس شده است. روش تنظیم این مقاله به صورت کتابخانه ای و میدانی بوده است.

واژگان کلیدی: کلاس وارونه، یادگیری معکوس، آموزش تاریخ

مقدمه

در گذشته که حجم اطلاعات محدودتر بود، استفاده از شیوه به خاطر سپاری و پیوند اطلاعات با یکدیگر مناسب بود؛ اما اکنون که حجم اطلاعات مرزهای محدود قبلی را درنوردیده است، روش‌های سنتی یادگیری کمتر می‌تواند در مورد اطلاعات انبوه فعلی کارساز باشد. عامل دیگری که در تغییر دادن روش سنتی یادگیری، مهم به نظر می‌رسد، انتظاری است که از یادگیرنده می‌رود. در گذشته بر حفظ طوطی‌وار مطالب در حافظه تاکید می‌شد، ولی اکنون از یادگیرنده انتظار می‌رود که علاوه بر حفظ دانش، توان درک، فهم و کاربرد آن را نیز داشته باشد. به عبارت دیگر، تأکید بر توانایی‌های بالاتر شناختی و راهبردهای یادگیری کارآمد، یکی دیگر از عوامل تغییر در روش یادگیری است (کاویانی، ۱۳۹۶: ۱۸۰).

در این میان، نحوه و کیفیت یادگیری و تدریس است که طی جریانی دوطرفه میان معلم و فراگیر اتفاق می‌افتد؛ دانش‌آموزان نه با یک رویکرد بلکه با رویکردهای گوناگون یاد می‌گیرند و در مقابل، معلمان نیز نه با یک رویکرد بلکه با رویکردهای گوناگون به تدریس موضوع مورد مطالعه می‌پردازند اما نکته مهم، این است که رابطه میان رویکرد تدریس معلمان و رویکردهای یادگیری دانش‌آموزان، ارتباطی دوطرفه و مکمل همدیگر است نه رابطه‌ای یک سویه؛ یعنی اینکه تدریس، عبارت از مجموعه فعالیت‌هایی تلقی می‌شود که از سوی شخصی به نام معلم و به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرندگان به انجام می‌رسند؛ البته نتیجه یا حاصل این فعالیت‌ها، یعنی یادگیری دانش‌آموزان نیز در جای خود، حائز اهمیت و درخور توجه است (همانجا).

از این رو، رویکردهای تدریس همکاران تاریخ، نقش مهمی در تشویق دانش‌آموزان به اتخاذ بهترین رویکرد یادگیری را دارد، اما به دلیل گرایش همکاران به تمرکز بر روش‌های متکی بر انتقال دانش در محدوده‌ای معین به اذهان دانش‌آموزان، تمایل و وابستگی دانش‌آموزان به تکیه بر معلمان تاریخ افزایش یافته و به وخیم‌تر شدن مشکلات یادگیری آنان منجر می‌شود؛ این درحالی است پژوهش‌ها نشان داده که برای پذیرش مسئولیت یادگیری، فراگیران باید خود به طور شخصی عامل باشند و اعمال و وظایف از سوی معلم بر آنان تحمیل نشود و به عبارتی، معلمان تاریخ تا حد امکان از آموزش و انتقال دانش بکاهند و با فراهم آوردن فرصت‌های یادگیری به ایجاد موقعیت مطلوب کمک کنند؛ اما آگاهی از راهبردهای تدریس و تأمل بر تجارب تدریس، خود، لازمه تولید روش و الگوی متناسب تدریس هر موضوع در هر زمان به هر گروه از مخاطبان است و از این حیث، همه معلمان نیاز دارند خود را به این دانش مجهزکنند و در اعتلای آن بکوشند.

بنابراین یکی از سوالاتی که معمولاً پاسخ آن برای معلمان تاریخ مهم است این است که، چگونه می‌توان همه نیازهای یادگیری فراگیران را مورد توجه قرار داد؟ اگرچه ممکن است، کلاس‌های بزرگ با فراگیران متفاوت و استانداردها و محدودیت‌های زمان کلاس درس، مانع حمایت معلم از همه فراگیران شود اما امروزه فواید فناوری از طریق رویکرد کلاس معکوس، می‌تواند به این سوال پاسخ دهد. این مدل آموزشی،

یک رویکرد پداگوژیکی بر اساس آموزش مستقیم است که از فضای یادگیری گروهی به سمت یادگیری انفرادی حرکت می‌کند و نتایج گروهی را به سمت محیط یادگیری فعال و تعاملی متحول می‌کند، جایی که معلمان به عنوان راهنما و تسهیل کننده یادگیری فراگیران، به صورت خلاقانه، موضوعات درسی را به کار می‌گیرند (کاویانی، ۱۳۹۶: ۱۸۱).

کلاس درس معکوس یک استراتژی آموزشی و نوعی از یادگیری ترکیبی است که آموزش را به یک مدل دانش‌آموزمحور تبدیل می‌کند که در آن، زمان کلاس صرف بررسی موضوعات در عمق بیشتر و ساخت موقعیت‌های یادگیری جذاب می‌شود. درس‌های داخل کلاس در یک کلاس درس معکوس ممکن است شامل یادگیری بر اساس فعالیت‌هایی باشد که در آموزش سنتی بعنوان تکلیف خانگی بودند (فلاهرتی و فلیپس، ۲۰۱۵، مهرینگ، ۲۰۱۶)؛ از سویی دیگر در این نوع از یادگیری می‌توان، زمان بیشتری را در کلاس برای مهارت‌های تفکر گذاشت، همچنین فراگیران به صورت فعال، در یادگیری و ایجاد دانش بیشتر فعال هستند و هم‌زمان دانش خود را آزمایش و ارزیابی می‌کنند (تامس و فیلپات، ۲۰۱۲). بنابراین در یک نگاه کلی کلاس معکوس مبتنی بر فراگیر محوری و یادگیری فعال است.

کلاس معکوس یک روش آموزش برای معکوس کردن روش آموزش سنتی به منظور رهایی از تدریس آموزشی است. در روش سنتی، کلاس درس به محتوای آموزشی اختصاص پیدا می‌کند و در این راستا تکالیفی جهت به کار گرفتن آن در بیرون از کلاس درس برای فراگیران، در نظر گرفته می‌شود اما کلاس معکوس یک راهبردی است که سخنرانی‌های آموزشی را از طریق فیلم برداری یا صدابرداری ضبط کرده و آن را به بیرون از کلاس درس منتقل می‌کند (ماتیس، ۲۰۱۵، زین الدین و عطاران، ۲۰۱۵).

از سویی دیگر کلاس معکوس فقط شامل صرف کردن زمان کلاس درس برای یادگیری فردی نیست بلکه شامل استفاده از انواع آموزش و یادگیری، تشویق فراگیران به پذیرش مسئولیت یادگیری خود، تقویت آنان در جهت رسیدن به یادگیری در حد تسلط در محتوا می‌شود؛ از این رو حامیان کلاس معکوس تبیین می‌کنند که این رویکرد می‌تواند باعث بهبود تعامل معلم و شاگرد، تسهیل یادگیری عمیق از طریق فعالیت‌های یادگیری در کلاس درس، منجر به پویایی کلاس، افزایش انگیزه و یادگیری عمیق‌تر (گلزاری و عطاران، ۱۳۹۵)؛ کمک به درک فراگیران نسبت به سبک‌های یادگیری و عملکردشان و پرورش درگیری فراگیران شود؛ همچنین در این رویکرد ارائه محتوا در کلاس درس کنار گذاشته می‌شود و مدرسان می‌توانند فعالیت‌های کلاسی را از طریق آموزش اینکه چگونه فراگیران به علت مسائل دست یابند و اطلاعات را در زندگی واقعی به کار گیرند، فراهم کنند. اجرای راهبردهای کلاس معکوس باعث افزایش درک فراگیران نسبت به اهمیت فعالیت‌های قبل از کلاس درس و تقویت آن در داخل کلاس درس می‌شود (همان)؛ همچنین این پداگوژی این امکان را به مدرسان می‌دهد که زمان بیشتری را در کلاس درس به آموزش فراگیران بپردازند (همان).

نتایج مطالعات مختلف نیز نشان می‌دهد که برداشت فراگیران نسبت به فعالیت‌های یاددهی-یادگیری معکوس، مثبت بوده است. آنها ترجیح می‌دهند که سخنرانی‌های کلاسی را به صورت تصویری داشته باشند اما بیشتر تمایل دارند، فعالیت‌های تعاملی کلاسی بیشتری داشته باشند.

از سویی دیگر طبق یافته‌های اندروز و همکاران (۲۰۱۱) بسیاری از مشکلات یادگیری در دانش‌آموزان از آنجا ناشی می‌شود که آنها نقش منفعلی در روش سخنرانی سنتی دارند، از این رو آنها از فعالیت در یادگیری به عنوان یک روش درمانی حمایت می‌کنند؛ همچنین سایپگتون و همکاران (۲۰۰۲) نیز نشان دادند که دانش‌آموزان به طور کلی نمی‌توانند تکالیف خواندنی را کامل کنند. با این اوصاف از سوی دانش‌آموزان پیشنهاد شده است که مدرسان تکالیفی قبل از کلاس درس بر اساس مطالب درسی تنظیم کنند، دانش‌آموزان ارائه زنده مدرس را در یک سخنرانی تصویری ترجیح می‌دهند، اما همچنین دوست دارند بیشتر زمان کلاس به تعاملات کلاسی اختصاص داشته باشد تا سخنرانی یک شخص.

حال مساله این است که باید پذیرفت که امروزه رویکردهای یاددهی-یادگیری دچار تحول شده است، دانش‌آموزان بیشتر ترجیح می‌دهند که در کلاس درس و یادگیری نقش فعالی داشته باشند، امروزه کمتر فراگیری یافت می‌شود که نقش منفعل در کلاس درس را ترجیح دهد، از سویی دیگر ابزارها و موقعیت‌های یادگیری نیز دچار تحول شده است، دانش‌آموزان بیشتر ترجیح می‌دهند که با ابزارهای الکترونیکی از جمله: تلفن همراه، تبلت، لپ‌تاپ و سایر ابزارهای مرتبط، فرآیند یادگیری را دنبال کنند و جدای از این موارد پژوهش‌ها نشان داده‌اند که این ابزارها با قابلیت‌های صوتی و تصویری به صورت همزمان حواس بیشتری را در انسان درگیر کرده (حس دیداری و شنوایی) و در نتیجه منجر به یادگیری عمیق‌تری می‌شوند؛ این در حالی است که در موارد آموزش کتابی که به صورت متن ارائه می‌شود، بیشتر بر یک جنبه از حواس تاکید می‌شود (بیشتر شنوایی)؛ بنابراین در زمان حال متناسب با این تحولات صورت گرفته یکی از مهم‌ترین مواردی که باید در رویکردهای یادگیری دانشگاهی به آن توجه کرد، خلق موقعیت‌های یادگیری جذاب می‌باشد، این اقدام می‌تواند از طریق استفاده از فناوری‌های صوتی و تصویری و همچنین کاربست مثال‌های عینی از محتوا محقق شود.

بنابراین از آنجا که هر دانش‌آموزی با توجه به رویکرد تدریس معلم درس مرتبط، برای انتخاب بهترین رویکرد یادگیری می‌کوشد و احتمال دارد که هر فراگیر با توجه به درس و مطلب مورد یادگیری و نیازهای آن مطلب و نحوه تدریس معلم، به اتخاذ رویکردی مناسب برای آن پردازد؛ بنابراین نیاز است در این زمینه جهت رسیدن به اثربخشی بیشتر در بازده‌های یادگیری بهترین رویکردها اتخاذ و اجرا شود، رویکردهایی که باعث خلق موقعیت‌های یادگیری جذاب می‌شود؛ در این راستا با توجه به تجربیات موفق که از اجرای رویکرد معکوس در کشورهای مختلف حاصل شده، لذا بررسی این رویکرد در کشورمان جهت بررسی پیامدهای آن در یادگیری ضرورت پیدا می‌کند؛ لذا این تحقیق با هدف بررسی فرآیند یادگیری دانش‌آموزان در کلاس معکوس درس تاریخ بر اساس یک مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی انجام می‌گیرد.

پیشینه کلاس معکوس

جنبش فناوریانه یعنی اختراع دستگاه چاپ، اختراع رادیو، اختراع رایانه و اتصال به شبکه جهانی زمینه‌های تغییر در فرایند یادگیری را به دنبال داشته است. برای اولین بار استفاده از روش یادگیری معکوس را در پروژه عظیم دانشگاه MIT موسوم به درس افزار رایگان OCW ۱۷۲۷م. کالب فلیپس در بوستون با ارسال مقاله جهت مطالعه دانشجویان صورت گرفت. در سال ۱۸۰۰م. سایلیوانوس تیر به دانشجویان مهندسی در آکادمی نظامی امریکا منابعی جهت مطالعه ارسال کرد. هم چنین در سال ۱۹۰۶م. در دانشگاه وینکانسین، سخنرانی اساتید ضبط و به صورت گرام برای دانشجویان جهت گوش دادن قبل از کلاس ارسال شد. این ها چند نمونه از آغازین جنبش ها برای استفاده از یادگیری وارونه در جهان بوده است.

اریک مازور استاد دانشگاه هاروارد:

«اگر فرایند انتقال اطلاعات را به جای کلاس درس به بیرون از کلاس درس محول کنیم و فرایند شبیه‌سازی اطلاعات را به کلاس درس بیاوریم باعث می‌شود تا معلم به جای سخنرانی کردن، فرصت پیدا کند تا به رهبری و هدایت فراگیران بپردازد.»

کتاب معروف مازور به نام "آموزش از طریق گروه همسالان: دستورالعمل کاربران" که در سال ۱۹۹۷ منتشر شد را می‌توان یکی از آثار معروف و کلاسیک دانست که به تقویت رویکرد و الگوی یادگیری معکوس منجر گردید.

در خان آکادمی هزاران فیلم ویدئویی آموزشی در رشته‌های مختلف آکادمیک به اشتراک گذاشته شده است و کانال خان آکادمی در یوتیوب در اواخر سال ۲۰۱۶ حدود ۳ میلیون مشترک داشته است و ویدئوهای این شبکه بیش از هشتصد میلیون بار مشاهده شده‌اند. سلمان خان، این آکادمی اشتراک فیلم‌های آموزشی را در سال ۲۰۰۶ و پس از آن افتتاح کرد که یکی از برادرزاده‌هایش از او خواست تا با ضبط فیلم‌هایی به او در درس‌هایش کمک کند.

نکته مهم دیگری که باید در مرور تاریخچه الگوی یادگیری معکوس مد نظر داشت، شکل‌گیری جریان موازی و مکمل بود که در روش مشابهی به نام "کلاس وارونه" توسط مائورین لیچ، گلن پلت و مایکل تریگلیا ارائه گردید. ایده کلاس وارونه توسط این پژوهشگران هنگامی بیان شد که آن‌ها دریافتند الگوی ارائه سخنرانی سنتی با برخی از سبک‌های یادگیری دانشجویان انطباق ندارد و لازم است روشی متناسب‌تر با سبک‌های یادگیری متنوع دانشجویان معرفی شود.

ایده کلاس معکوس از نظر برگمن و سمز بسیار ساده و این‌گونه است:

آموزش مستقیم به کمک ارائه فیلم یا هر نوع رسانه آموزشی دیگر انجام می‌شود و از دانش‌آموزان انتظار می‌رود که بتوانند به صورت انفرادی و پیش از آمدن به کلاس محتوای آموزشی را فرا بگیرند. محول کردن تدریس کلاسی به فیلم و ذخیره زمان مربوط به این مرحله، به معلم اجازه می‌دهد تا زمان کلاس درس را به فعالیت‌های دیگری اختصاص دهد که متناسب با نیازهای گروه‌های بزرگ و پر جمعیت است و یا این زمان را به کمک به دانش‌آموزانی که نیاز به توجه انفرادی و ویژه معلم دارند، اختصاص دهد.

در ایران نیز از گذشته‌ای بسیار دور نیز ما به گونه‌ای از روش یادگیری معکوس استفاده کرده‌ایم. به عنوان نمونه در مکتب‌خانه‌ها این روش را به کار می‌گرفته‌اند. تجربه شخصی نگارنده نشان می‌دهد که در ایران دبیران برخی دروس از ما می‌خواستند قبل از کلاس، درس جدید را مطالعه و با مطالعه به کلاس بیایم. دبیران قرآن نوار کاست را با صدای قاریان برجسته مانند الغلوش و ... در مورد درس در اختیار ما گذاشته و در کلاس درس تمرین و رفع قرائت صورت می‌گرفت.

مقایسه روش تدریس سنتی و وارونه

برای جلوگیری از درازگویی، دو روش سنتی و وارونه در قلب جدول به شرح زیر، مقایسه می‌شود.

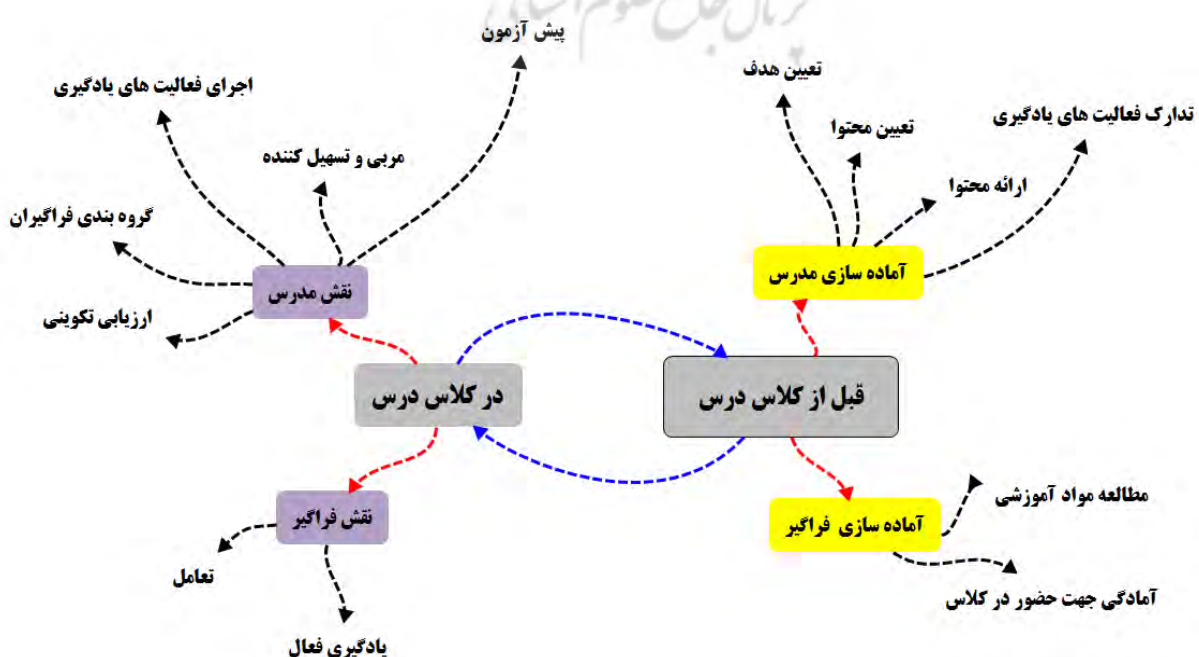
مقایسه یادگیری مستقیم و معکوس		
ردیف	یادگیری مستقیم (سنتی)	یادگیری معکوس
۱	گِل کار (در کلاس درس)	گُل کار (در کلاس درس)
۲	طرح درس نویسی با رویکرد طراحی تدریس	طرح درس نویسی با رویکرد طراحی یادگیری
۳	معلم به مثابه معلم	معلم به مثابه تسهیلگر / معلم به مثابه طراح
۴	کلاس درس در کلاس	کلاس درس همه جا
۵	دانش آموز منفعل (معلم محور)	دانش آموز فعال (دانش آموز محور)
۶	آموزش یکنواخت و همگانی	توجه به تفاوت‌های فردی و شخصی سازی آموزش
۷	توجه به ارائه مطالب به صورت سخنرانی	فرصت توجه به کار گروهی
۸	توجه به سطوح پایین شناخت	توجه به سطوح بالای شناخت
۹	تأکید بر ارائه محتوا و بی توجه به کنجکاوی و رابطه	تأکید متوازن بر محتوا، کنجکاوی و رابطه
۱۰	همه چیز تدریس می‌شود	همه چیز یاد گرفته می‌شود

الگوی کلاس معکوس یا یادگیری وارونه

به طور کوتاه مراحل کلاس معکوس شامل: ۱- فعالیتهای قبل از کلاس درس ۲- فعالیتهایی در کلاس درس است.

در مرحله قبل از کلاس، مدرس خود و فراگیران را باید به شرح زیر آماده کند. تعیین اهداف می تواند شامل:

- ❖ کنترل یادگیری
- ❖ جلوگیری از تدریس مجدد به غایبان
- ❖ مطالعه براساس سرعت فراگیر
- ❖ افزایش مسئولیت پذیری فراگیران نسبت به یادگیری خودشان
- ❖ مدیریت زمان مطالعه
- ❖ خودخوانی و بهبود مهارتهای یادگیری
- ❖ مشارکت فراگیر در فرآیند یادگیری
- ❖ ترکیب یادگیری الکترونیک و یادگیری حضوری کلاسی
- ❖ حذف سخنرانی در کلاس درس
- ❖ آموزش فردی و مستقل و یادگیری فراگیر محور
- ❖ یادگیری فعال و درگیری فراگیران

الگوی برنامه ریزی درسی در کلاس معکوس یا وارونه (کاویانی و دیگران، ۱۳۹۷: ۲۵۳)

- ❖ رسیدگی به نیازهای یادگیری و توسعه صلاحیت ها
- ❖ استفاده از فناوری در فرایند یادگیری و تدریس

تعیین محتوا شامل: مفاهیم بنیادی، مواد درسی تئوری، مفاهیم اصلی متون مختلف و مفاهیم کلیدی مواد آموزشی است.

آماده سازی فراگیران

قبل از کلاس آماده سازی فراگیران شامل:

(۱) مطالعه مواد آموزشی از سوی فراگیران الزامی است.

(۲) آمادگی جهت حضور در کلاس درس

❖ الف) باید تکالیف درسی (فعالیت های یادگیری) طراحی شده (که به عنوان بخشی از ارائه محتوا از سوی مدرس عرضه می شود) را انجام داده و جهت ارائه آن در کلاس درس آماده باشند.

❖ ب) فراگیران باید خود را برای شرکت در پیش آزمون و ارزیابی های تکوینی کلاسی آماده کنند که این آزمون ها در حکم مشوقی برای آماده شدن دانش آموزان در کلاس درس است.

فعالیت های داخل کلاس درس

اجرای پیش آزمون از سوی معلم: این آزمون با دو هدف معطوف به مدرس و فراگیر اجرا می شود. در ارتباط با مدرس: با توجه به این که حضور فراگیر در کلاس درس منوط به مطالعه مواد آموزشی قبل از حضور در کلاس می باشد؛ لذا مدرس جهت اطمینان از میزان آماده سازی فراگیران اقدام به اجرای پیش آزمونی متناسب با نوع محتوا و شیوه ارائه در شروع کلاس می نماید و بر اساس نمره پیش-آزمون فراگیران، میزان درک آن ها از مواد آموزشی را می سنجد.

در ارتباط با فراگیران: پیش آزمون یک مکانیسم انگیزشی برای مطالعه و آماده شدن جهت حضور در کلاس درس می باشد.

نقش مربی و تسهیل کننده از سوی معلم:

طبق یافته ها مدرس در کلاس درس به جای تدریس به تسهیل فرایند یادگیری فراگیران می پردازد.

روش های تسهیل فرایند یادگیری در فراگیران:

(۱) رهبری و راهنمایی فراگیران

(۲) درگیر کردن فراگیران با مواد آموزشی

(۳) نظارت و اصلاح فراگیر

(۴) ارائه بازخورد فوری

(۵) ارائه توضیح بیشتر

(۶) مشاهده و پاسخ به سوالات فراگیران

گروه بندی فراگیران از سوی معلم:

در این مرحله، بر اساس شیوه آموزش کلاس معکوس بسیاری از فعالیت های یادگیری از طریق تعاملات صورت می گیرد که اساس گروه بندی فراگیران را تشکیل می دهد؛ لذا مدرس باید با ایفای نقش مربیگری خود فراگیران را به تعامل ترغیب کند.

گروه بندی فراگیران بر اساس معیارهای زیر صورت می گیرد:

✓ تعامل بین مدرس و فراگیر در کلاس درس

✓ یادگیری از طریق همتایان (هم کلاسی ها)

✓ تبادل بازخورد

✓ راهنمایی معلم و دوستان

✓ تعاملات گروه کوچک

اجرای فعالیت های یادگیری از سوی معلم:

در این مرحله، مدرس با توجه به تدارک فعالیت های یادگیری در مرحله آماده سازی قبل از کلاس درس، به اجرای فعالیت های مربوطه می پردازد. بر اساس یافته ها، محدودیتی در نوع استفاده از فعالیت های یادگیری وجود ندارد و هر اقدام و عاملی که منجر به فعالیت و درگیری فراگیران شود، می تواند به عنوان فعالیت یادگیری در کلاس درس در نظر گرفته شود.

راهبردهای یادگیری فعال در کلاس معکوس درس تاریخ

- تحلیل موردی و یادگیری همیارانه و همتایان
- نگارش اول شخص (جهان من) و تکالیف عملی گروه محور
- شبیه سازی و ارائه سند و تحلیل آن، رفع اشکال
- کارخانه تولید ایده ها (واژه ها)، بارش مغزی، پرسش و پاسخ
- تولید و تحلیل محتوا (فیلم مستند، دفتر خاطرات، مصاحبه شفاهی، کنفرانس، پاورپنت و ...)
- مناظره در مورد مطالب چالش برانگیز درس
- تدوین نقشه مفهومی (تدریس شبکه ای)
- سخنرانی های کوتاه و بحث گروهی کوچک

• طرح سوال اساسی و یادگیری مساله محور

خوشبختانه برای این کلاس درس تاریخ فعالیت‌های تعاملی بسیاری از جمله نگارش اول شخص، موجود است. علاوه بر کارهای عملی و مشارکتی، دانش‌آموزان می‌توانند با تولید محتوا در جمع‌آوری منابع تعاملی مشارکت کنند.

وظایف دانش آموز و معلم در کلاس درس معکوس

مدل 5E		
آن چه دانش آموز انجام می دهد		
مراحل آموزشی	مدل	آن چه با مدل سازگار است
آن چه با مدل سازگار نیست		
	درگیر شدن	<ul style="list-style-type: none"> • پرسیدن سئوالاتی مانند: چرا این اتفاق افتاد؟- از قبل چه چیزی در این مورد می دانم؟ چه چیزی در این باره می توانم پیدا کنم؟ • اشتیاق نشان دادن به موضوع
	اکتشاف	<ul style="list-style-type: none"> • -تفکر آزاد ، در محدوده فعالیت • -آزمون فرضیه ها و نظریه ها • -شکل دادن فرضیه ها و نظریه ها • -امتحان موارد متعدد و بحث در باره آن ها با دیگران • -ثبت مشاهدات و ایده ها • -پرسیدن سئوالات مرتبط • -قضاوت ممنوع
	توضیح	<ul style="list-style-type: none"> • توضیح راه حل های ممکن یا پاسخ ها به دیگران • به طور انتقادی به دیگران گوش دادن • از توضیحات دیگران سئوال پرسیدن • گوش کردن و سعی در مقایسه کردن توضیحاتی که معلم پیشنهاد می دهد • اشاره به فعالیت های قبلی • استفاده از مشاهدات ثبت شده در
		<ul style="list-style-type: none"> • فرایند توضیح از یک زمینه رقیق، بدون ارتباط با تجربیات قبلی • آوردن مثال ها و تجربیات بی ربط • پذیرش توضیحات بدون توجیه و دلیل • عدم توجه به دیگر

توضیحات ممکن	توضیح دادن ها • ارزیابی درک خود	
<ul style="list-style-type: none"> • سرگردان بودن بدون هیچ هدفی در ذهن • نادیده گرفتن اطلاعات یا شواهد قبلی • استخراج نتایج از زمینه های ناکافی • در بحث ها فقط از عناوینی که معلم فراهم می آورد استفاده کردن 	<ul style="list-style-type: none"> • فراهم آوردن عناوین، تعاریف، توضیحات و مهارت های جدید در وضعیت های مشابه اما جدید • استفاده از اطلاعات قبلی برای پرسیدن سئوالات، ارائه پیشنهادات، تصمیم گیری ها و طراحی آزمایشات • استخراج نتیجه گیری های منطقی از شواهد • ثبت مشاهدات و توضیحات • بررسی در درک دیگر همکلاسان 	توسعه
<ul style="list-style-type: none"> • نتیجه گیری بدون استفاده از شواهد یا توضیحات پذیرفته شده قبلی • فقط پاسخ های بله - خیر ارائه دادن و حفظ توضیحات و تعاریف به عنوان پاسخ • از دادن توضیحات رضایت بخش با کلمات خود در می ماند 	<ul style="list-style-type: none"> • پاسخ به سئوالات بازبوسيله استفاده از مشاهدات، شواهد و توضیحات پذیرفته شده قبلی • یک درک یا دانش از مفهوم یا مهارت نشان دادن • پرسیدن سئوالات مرتبط که مشوق تحقیقات بعدی است 	ارزیابی

مدل 5E		
آنچه معلم انجام میدهد		
آن چه با مدل سازگار نیست	آن چه با مدل سازگار است	

<ul style="list-style-type: none"> • شرح مفاهیم • فراهم آوردن تعاریف و پاسخ ها • بیان نتایج • ایجاد دریچه • سخنرانی 	<ul style="list-style-type: none"> • ایجاد علاقه • ایجاد کنجکاوی • طرح سئوالات • استخراج پاسخ هایی که آن چه دانش آموزان درباره موضوع می دانند یا فکر می کنند 	درگیر شدن
<ul style="list-style-type: none"> • فراهم آوردن پاسخ ها • توضیح یا گفتن چگونگی کار با یکدیگر در مشکل • فراهم آوردن دریچه مستقیما به دانش آموزان بگوید که در اشتباه هستند • دادن اطلاعات یا حقایق • کمکموجب حل مشکل شود • هدایت قدم به قدم دانش آموزان به راه حل 	<ul style="list-style-type: none"> • تشویق دانش آموزان به کار با یکدیگر بدون راهنمایی مستقیم معلم • مشاهده و گوش دادن به دانش آموزان در حینی که تعامل می کنند • پرسش سئوالات اکتشافی برای هدایت غیر مستقیم دانش آموزانوقتی مورد نیاز است • فراهم آوردن زمان برای گیج شدن دانش آموزان از طریق مشکلات • به عنوان یک مشاور عمل کردن برای دانش آموزان • خلق یک نیاز به دانستن در موقعیت 	اکتشاف
<ul style="list-style-type: none"> • پذیرش توضیحاتی که شواهد ندارد • نادیده گرفتن درخواست دانش آموزان برای توضیح • معرفی مفاهیم یا مهارت های غیر مرتبط 	<ul style="list-style-type: none"> • تشویق دانش آموزان به توضیح مفاهیم و تعاریف به زبان خودشان • درخواست دلایل (شواهد) و روشن سازی از طرف دانش آموزان • رسما تعاریف، توضیحا و برجسب های جدید را روش کردن در زمانی که نیاز باشد • ارزیابی درک در حال رشد دانش آموزان 	توضیح
<ul style="list-style-type: none"> • ارائه پاسخ های قطعی • مستقیما به دانش آموزان بگوید سخنرانی اشتباه می کنند 	<ul style="list-style-type: none"> • انتظار از دانش آموزان برای استفاده از برجسب های رسمی، و تعاریف و توضیحات ارائه شده قبلی • تشویق دانش آموزان به فراهم آوردن و 	توسعه / جزئیات

<ul style="list-style-type: none"> • هدایت قدم به قدم دانش آموزان به راه حل • توضیح این که چگونه با یکدیگر در طی مشکل کار کنند 	<p>توسعه مفاهیم و مهارت ها در موقعیت های جدید</p> <ul style="list-style-type: none"> • یاد آوری به دانش آموزان برای توضیحات جایگزین • رجوع دادن دانش آموزان به داده ها و شواهد موجود و پرسیدن " چه چیزی قبلا در باره آن می دانند؟" ، " چرا فکر می کنید...؟" • استراتژی ها یا کشف نیز در این جا اعمال می شود. 	
<ul style="list-style-type: none"> • آزمون خزانه لغت، اصطلاحات و و حقایق جداگانه • معرفی ایده های جدید یا مفاهیمی که ابهام ایجاد می کند • ترویج بحث باز، بدون ارتباط با مفهوم یا مهارت 	<ul style="list-style-type: none"> • دانش آموزان را همچنان که آن ها مفاهیم و مهارت های جدید را فراهم می آورند مشاهده می کند • ارزیابی دانش و مهارت دانش آموزان • جستجو برای شواهدی که دانش آموزان تفکر و رفتارشان را تغییر داده اند • اجازه دادن به دانش آموزان تا یادگیری های خود و فرایند مهارت های گروه را ارزیابی کنند • طرح سئوالات باز مانند: چرا فکر می کنی...؟ • چه شواهدی داری؟ • درباره X چه می دانی؟ چگونه X را توضیح می دهی؟ 	ارزیابی

ارزیابی تکوینی:

مدرسان در این نقش جهت بررسی میزان فعالیت و یادگیری فراگیران اقدام به ارزیابی های تکوینی در حین کلاس درس می کنند.

ارزیابی ها فراگیران می تواند بر اساس معیارهای زیر صورت گیرد:

مشاهدات مدرس

- ✓ اجرای آزمون
- ✓ ارزیابی از طریق همکلاسی ها
- ✓ نقش فراگیر:
- ✓ فراگیران نیز در زمان حضور در کلاس درس باید به ایفای یک سری از نقش ها و فعالیت ها بپردازند که شامل: الف) تعامل ب) یادگیری فعال
- ✓ تعامل: اساس یادگیری فراگیران در شیوه کلاس معکوس مبتنی بر تعامل است و فراگیران از طریق شرکت در بحث های کلاسی و گروهی این کار را انجام می دهند، ضمن این که تعامل در شیوه کلاس معکوس یک جریان دائمی است که در قبل و بعد از کلاس درس نیز هم چنان ادامه دارد.
- ✓ یادگیری فعال: همان طوری که گفته شد منطق اجرای کلاس معکوس مبتنی بر یادگیری فعال است؛ لذا فراگیران در این شیوه باید خود را جهت انجام هر تکلیف و فعالیتی که باعث درگیری آن ها با مواد آموزشی می شود، آماده کنند.

چالش های کلاس معکوس درس تاریخ

- ۱) طراحی آموزشی. معلم درست است که در کلاس درس نمی دهد، ولی کارش کمتر نشده، بلکه از جهتی بیشتر هم شده است. شما باید برای فعالیت های داخل کلاس برنامه ریزی کنید و این مستلزم صرف وقت و طراحی است. نباید فکر کرد ما درس را به بچه ها داده ایم و حالا فقط باید چند تکلیف به آن ها بدهیم. خیر، کار به همین سادگی نیست. در واقع قرار بر این است که کلاس معکوس فضای فعال یادگیری در کلاس را ایجاد کند. لذا به درد معلمی نمی خورد که بی حوصله است، سرش شلوغ است و وقت نمی گذارد. اولین شرط اجرای خوب کلاس معکوس، حضور معلمی مشتاق، طراحی و کسی است که وقت می گذارد تا دانش آموزانش بهتر یاد بگیرند.
- ۲) اعتماد به دانش آموزان، معلمان در کلاس معکوس باید به دانش آموزان اعتماد کنند یا شرایطی را فراهم آورند که از مطالعه درس پیش از ورود آن ها به کلاس مطمئن شوند. اگر دانش آموزان درس را پیش از کلاس گوش ندهند، موقعی که فعالیت های کلاس با پیش فرض خوانده شدن درس شروع می شود، عملاً با ابهام بیشتری مواجه می شوند. لذا می توانید حتی قبل از آمدن بچه ها، همراه با فیلم سؤالاتی هم برای مرور درس به آن ها بدهید یا این که از آن ها بخواهید خلاصه درس را بگویند یا با طرح سؤالات کوتاه از آن ها، به نوعی درس را مرور کنید.
- ۳) دسترسی به امکانات اینترنتی. یکی از گلایه های معلمان این است که بچه های ما به اینترنت دسترسی ندارند یا اگر دارند سرعت آن کم است و در نهایت این روش به کار ما نمی آید. البته این حرف به طور کلی

درست است که وقتی ابزار و وسایل کار فراهم نباشد، نمی‌توان کاری کرد، اما در این مورد، می‌توانید از بچه‌ها بخواهید فلش‌درایو خود را به کلاس بیاورند و شما یا خودشان از رایانه مدرسه فیلم را کپی کنید. یا اینکه فیلم را روی سی‌دی ذخیره کنید و به آن‌ها بدهید.

طرح درسی از کلاس وارونه تاریخ

نمونه طرح درس تاریخ (۲) از بعثت پیامبر اسلام تا پایان صفویه با رویکرد یادگیری وارونه (کلاس

معکوس)

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی
گروه آموزشی تاریخ

طرح درس با رویکرد تلفیقی و موقعیت محور (کلاس وارونه) از کتاب: تاریخ (۲) از بعثت پیامبر اسلام تا پایان صفویه

مدت اجرا: ۳۰ دقیقه		تاریخ اجرا: ۹۹/۷/۴		موضوع درس: منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی			مشخصات کلی
مکان اجرا: شهدای همت آباد		تعداد فراگیران: ۵ نفر		رشته: ادبیات و علوم انسانی		پایه: یازدهم	
شماره پرسنلی	تلفن همراه	سابقه تدریس	ناحیه و شهرستان	مدرک و رشته تحصیلی	واحد آموزشی	نام و نام خانوادگی	مشخصات دبیران اجراء کننده
۸۲۰۱۰۹۹	۰۹۱۵۵۵۹				شهدای	علی اکبر	
۱	۱۹۷۲	۲۷ سال	تبادکان	دکترای تاریخ ایران باستان	همت آباد	شهابادی	
۳۳۷۳۴۹۰	۰۹۱۵۵۱۳	۲۶ سال	تبادکان	کارشناس تاریخ	آرمیتا مصلی نژاد	اشرف سرشاد استاد	
الف: قبل از تدریس (کلاس درس)							
اهداف براساس تلفیقی از هدف‌نویسی برنامه درسی ملی و طبقه بندی جدید بلوم							
اهداف و پیامدها							سطح هدف
دانش آموزان با جستجو و بررسی شواهد و مدارک با انواع منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی آشنا می‌شوند و اهمیت و ویژگی‌های هر نوع منبع پژوهشی را شناسایی می‌کنند.							هدف کلی

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ارتقای علمی قدرت تجزیه و تحلیل داده‌های تاریخی توسط فراگیران ➤ ارتقای توان ارزشیابی و مقایسه داده ها و منابع تاریخی توسط فراگیران ➤ آشنایی بی واسطه با منابع تاریخی ➤ آشنایی با چگونگی استفاده از منابع در مطالعات و پژوهش‌های تاریخی 	اهداف جزئی
<p>سطوح یادگیری</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(فهمیدن)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p> <p>(ارزشیابی)</p> <p>(تجزیه و تحلیل)</p>	<p>انتظارات عملکردی</p> <p>انتظار می‌رود دانش آموزان بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ مراجع و منابع نوشتاری و غیرنوشتاری را معرفی و با یکدیگر مقایسه کنند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ انواع کتاب‌های تاریخی را معرفی و تفاوت‌های اصلی آن‌ها را بیان کنند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ اهمیت نوشته‌های جغرافیایی را در مطالعات تاریخی شرح دهند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ نقش و اهمیت سفرنامه‌ها را در مطالعات تاریخی توضیح دهند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ منابع سلسله‌ای و سفرنامه‌ها را مقایسه کنند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ نقش سیاستنامه‌ها و اندرزنامه‌ها را در مطالعات تاریخی نقد و بررسی کنند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ بخشی از یک سفرنامه یا یک خاطرات را تصحیح نمایند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) ➤ نمونه‌ای از منابع شفاهی مانند لالایی‌ها، ضرب‌المثل‌ها را با بیان ساده تفسیر کنند. (ساحت علمی، اجتماعی و سیاسی) 	اهداف رفتاری و انتظارات عملکردی یادگیری فراگیران
		رئوس مطالب

<p>نرم افزار و محتوای شاد، کتاب درسی، وایت برد و ماژیک، گچ و تخته سیاه، لب تاب، اسپیکر، پروژکتور، پرده، پاور درسی، نقشه‌ی مفهومی، گوشی هوشمند، سایت‌های مرتبط، نمونه کتاب‌های تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی، قلم دیجیتالی، اینترنت، سایت گروه تاریخ استان خراسان رضوی.</p>	<p>مواد و رسانه های آموزشی</p>
<p>مرحله اول: فعالیت های قبل از کلاس</p>	
<ol style="list-style-type: none"> ۱- تهیه فایل محتوای آموزشی از متن درس در قالب فیلم، نقشه مفهومی درس که در بالا نیز آمده است، و یا پاورپینت و صداگذاری بر روی آن ۲- ارسال محتوای آموزشی در گروه شاد برای مطالعه و دیدن فایل آموزشی توسط فراگیران ۳- آوردن محتوا به کلاس درس در فلش یا سی دی جهت دانش آموزانی که شاید محتوا را قبل از کلاس مشاهده نکرده اند. ۴- تهیه فایل ها در مورد تدارک موقعیت های جدید یادگیری در کلاس درس (مانند گزینش چند عکس از جلد کتاب های گوناگون برای دسته بندی) ۵- قرار دادن کلیه محتوای آموزشی برای دانش آموزانی که دسترسی به رایانه و ... ندارند در قالب تکثیر برگه هایی که خلاصه درس در آن قرار دارد. ۶- ارائه تکلیف به فراگیران از محتوای درس مانند آوردن یک یا دو منبع دست اول (سفرنامه‌ها، اندرزنامه ها، سیاست نامه ها و نظایر آن) به کلاس 	<p>اقدام معلم</p>
<ol style="list-style-type: none"> ۱- بررسی فایل محتوای آموزشی تهیه شده توسط معلم ۲- خلاصه برداری و برداشت دانش آموز از محتوای درس در یک یا دو پاراگراف 	<p>اقدام دانش آموزان</p>

<p>۳- طراحی چند سوال از محتوای آموزشی درس منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی</p> <p>۴- یافتن یک یا دو منبع دست اول در مورد منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی (مانند تصاویر، سفرنامه‌ها، کتاب‌ها و ...)</p>		
مرحله دوم: فعالیت های داخل کلاس یا هنگام تدریس		
<p>استفاده از روش های تدریس گوناگون</p>	<p>تدریس به روش های وارونه، روش استقرایی، ارائه سند و تحلیل آن و کاوش مفاهیم، روش یادگیری مبتنی بر همیاری (پژوهش گروهی): فعالیت عملی خارج از کلاس و انعکاس آن در کلاس)، بارش مغزی و پرسش و پاسخ</p>	<p>روش تدریس با رویکرد تلفیقی و موقعیت محور (کلاس معکوس)</p>
<p>تشکیل گروه‌ها</p>	<p>گروه بندی در شاد براساس سطح علمی فراگیران (ضعیف، متوسط و قوی) صورت گرفته است. (گروه مجازی تشکیل شد)</p>	<p>گروه بندی یا مدل کلاس</p>
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>سلام و احوالپرسی، حضور و غیاب در بات نظرسنجی شاد</p>	<p>ایجاد ارتباط اولیه</p>
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>آمادگی فضای آموزشی ✓ بیان سخن روز و ارسال آن در گروه کلاسی شاد (آیه ۱۸ سوره زمر: آن بندگان که سخن بشنوند و به نیکوتر آن عمل کنند، آنان هستند که خدا آنها را "به لطف خاص خود" هدایت فرموده و هم آنان به حقیقت خردمندان عالمند.)</p>	<p>آماده سازی</p>
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>ارسال متن شواهد و مدارک (از کتاب مسالک و الممالک در مورد باورهای اعراب جاهلی) و تصاویر ارائه اهداف کلی و جزئی درس منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی توسط فراگیران با همراهی و همیاری دبیر</p>	<p>روش ایجاد و تداوم انگیزه</p>
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>استفاده از فرم نظرسنجی شاد برای این که فراگیران برای پاسخ گویی به سوالات ارزشیابی، چه نرم افزاری را به کاربرند. الف) سنجش اطلاعات فراگیران از مسائل پیش نیاز برای این درس (دانش قبلی) ب) میزان آشنایی دانش آموزان با مطالب جدید درس (دانش جدید) سوال هایی مانند زیر مطرح می شود: از دانش آموزان خواسته می شود مطالبی را درباره موضوع درس که در کتاب سال قبل خوانده اند را بیان دارند. لازم به ذکر است که: دانش آموزان با برخی از مفاهیم این درس درباره ی اهمیت تاریخ، مراحل پژوهش</p>	<p>ارزشیابی آغازین و تشخیصی (ارزشیابی از پیش دانسته های دانش آموزان)</p>

در تاریخ، منابع پژوهش علمی در تاریخ و نظایر آن در سال دهم آشنا شده بودند. ارزشیابی تشخیصی: دانش آموزان محترم پس از مشاهده فایل های ارسالی، به بات آزمون ساز شاد مراجعه و به سئوالات پاسخ دهند. (فایل سئوالات آزمون تشخیصی در بات سامانه شاد بارگذاری شده و پاسخ دانش آموزان در فیلم بارتاب داده شده است).
پ) بررسی فعالیت ها و اقدامات ارائه شده به فراگیران قبل از تدریس (مانند آوردن منابع دست اول به کلاس)

تاریخ بیهقی

تاریخ طبری

قابوس نامه عنصرالمعالی

سیاست نامه خواجه نظام الملک

فعالیت های دانش آموزی

مناره خسروگرد سبزوار

سفرنامه شاردن

زمان : ۱۴ دقیقه

فعالیت های معلم و دانش آموزان به صورت تلفیقی انجام می شود.

فعالیت های دانش آموزان

فعالیت های معلم

- ۱- اعلام حضور توسط فراگیران
- ۲- پاسخ به سئوالات آزمون تشخیصی در بات آزمون ساز شاد
- ۳- ارسال پاسخ به سئوالات معلم (ارزشیابی آغازین)
- ۴- گوش کردن به سخن روز و ارسال اهداف جزئی و کلی درس
- ۵- گوش کردن و دیدن فایل تدریس
- ۶- پاسخ به سئوالات و انجام فعالیت های طرح شده در کلاس درس در قالب فردی و گروهی (ارزشیابی تکوینی)

- ۱- فعال سازی بات حضور و غیاب از طریق فرم نظرسنجی شاد در گروه
- ۲- بررسی پاسخ های دانش آموزان به سئوالات آزمون تشخیصی در بات آزمون ساز
- ۳- ارزشیابی آغازین (ارسال متن شواهد و مدارک از کتاب مسالک و الممالک در مورد باورهای اعراب جاهلی) و بازخورد به پاسخ سئوالات دانش آموزان
- ۴- ارائه سخن روز و درخواست ارسال اهداف جزئی و کلی درس از فراگیران و بازخورد به این اهداف
- ۵- بیان اهداف کلی و جزئی درس (به صورت پخش زنده در شاد) و توضیح مختصر درس مبتنی بر فیلم ارسال

<p>تهیه و طراحی سوال اساسی در مورد منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی</p> <p>تدوین شبکه مفهومی بخشی از درس توسط دانش آموزان</p> <p>ارزیابی و تفسیر یک متن از شواهد و مدارک مربوط به منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی</p> <p>تحلیل و تفسیر تصاویر و عکس های مربوط به منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی توسط دانش آموزان</p> <p>۷- گوش کردن و توجه به جمع بندی در برنامه زنده شاد</p> <p>۸- پاسخ به سوالات ارزشیابی تراکمی</p> <p>۹- یادداشت تکالیف ارائه شده و انجام آن در خارج کلاس</p> <p>۱۰- شرکت در نظرسنجی در مورد نحوه ارزشیابی</p> <p>۱۱- توجه به توضیحات مربوط به کانال-های شاد و منابع درسی</p>	<p>شده قبلی از روی پاورپوینت و با استفاده از نرم افزار Larix Screen caster با همراهی و مشارکت دانش آموزان</p> <p>۶- ارزشیابی تکوینی در حین تدریس: طرح سوالات پیرامون منابع پژوهش در ایران دوران اسلامی (تاریخ محلی، مشهد)، ارزیابی و تفسیر یک متن، تحلیل و طبقه بندی تصاویر مربوط به منابع و بازخورد به پاسخ سوالات دانش آموزان</p> <p>۷- ارائه کاربرد و جمع بندی درس</p> <p>۸- ارزشیابی تراکمی (در قسمت ارزشیابی سوالات آمده است) و بازخورد به آن ها</p> <p>۹- ارائه تکلیف (پاسخ به سوالات درس در بات آزمون ساز، در نقش مورخ زندگی نامه یا سفرنامه تدوین نماید، فهرست کردن انواع منابع نوشتاری و غیرنوشتاری درس در قالب جمع آوری آثار، نقد فیلم محمد رسول الله اثر مجیدی)</p> <p>۱۰- ارسال بات نظرسنجی در مورد نحوه ارزشیابی</p> <p>۱۱- معرفی کانال های رسمی شاد</p> <p>۱۲- معرفی منابع سودمند درس در گروه های مجازی فراگیران</p>	
---	--	--

ج: فعالیت های تکمیلی (ارزشیابی)

<p>زمان: ۲ دقیقه</p>	<p>✓ بیان خلاصه درس توسط معلم به منظور ارائه بازخورد ارزشیابی یا نگاهی گذرا به پاور و عکس ها</p> <p>✓ ارائه مطالب کاربردی در مورد برخی کاربردهای ویژه هر یک از منابع</p> <p>✓ راه های مقابله با وندالیسم فرهنگی و حفظ آثار فرهنگی توسط دانش آموزان و تکمیل توسط دبیر</p> <p>✓ معرفی کانال های پرورشی، آموزشی، ورزشی، تندرستی و ... شاد</p>	<p>جمع بندی</p>
<p>زمان: ۲ دقیقه</p>	<p>ارزشیابی تراکمی (که به صورت نوشتاری در نرم افزار شاد گرفته می شود)</p>	<p>ارزشیابی</p>

	<p>۱. چند نمونه از تصاویر مربوط به منابع نوشتاری و غیرنوشتاری مربوط به تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی را در شبکه کلاسی شاد ارسال کنند.</p> <p>۲. تفاوت‌ها و شباهت‌های تاریخ عمومی و سلسله‌ای را بیان کنید.</p> <p>۳. ویژگی‌های تاریخ‌های عمومی و تاریخ‌های محلی را در دوره اسلامی تاریخ ایران، مقایسه کنید و برای هر کدام یک مثال بیاورید.</p> <p>۴. چرا سفرنامه‌ها از منابع مهم تاریخ نگاری محسوب می‌شوند؟</p> <p>۵. متون جغرافیایی چه نوع اطلاعاتی از گذشته ارائه می‌دهند؟</p> <p>۶. به نظر شما کدام یک از انواع منابع معرفی شده تاریخی اهمیت بیشتری دارند؟ برای اثبات نظر خود استدلال کنید.</p>	
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>فردی) تعیین تکالیف درسی (تهیه پاور یا فیلم که حداقل ۵ سند یا تصویر و منبع دست اول از منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی و ارسال آن به خصوصی من در شبکه آموزشی شاد در طی هفته پیش رو و ارائه تکلیف در کلاس)</p> <p>گروهی) تکلیف واگرا: ضمن دیدن فیلم محمد رسول الله (ص)، نظر خود را نسبت به فیلم تهیه و با منابع دیگر مقایسه کنید.</p> <p>اقدامات برای جلسه ی بعدی: مشاهده و مطالعه درس جدید</p>	<p>تعیین تکلیف</p>
<p>زمان : ۲ دقیقه</p>	<p>منابع سودمند برای دانش آموزان که در گروه‌های مجازی فراگیران نیز ارسال شده است:</p> <p>۱. اشپولر، برتولد و دیگران، تاریخ‌نگاری در ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران، گستره، ۱۳۸۸.</p> <p>۲. بیات، عزیزاله، معرفی منابع تاریخ ایران، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۸.</p> <p>۳. زرین کوب، عبدالحسین، تاریخ در ترازو، درباره تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۵.</p> <p>۴. فرهنگنامه کودکان و نوجوانان، ج ۹، مدخل: تاریخ‌نگاری، [پدیدآورنده] شورای کتاب کودک، تهران، ۱۳۸۳.</p> <p>۵. قائم مقامی، جهانگیر، مقدمه بر شناخت اسناد تاریخی، تهران، انتشارات انجمن آثار ملی ایران، ۱۳۵۰.</p> <p>۶. گیب، هامیلتون و دیگران، تاریخ‌نگاری در اسلام، ترجمه و تدوین: یعقوب آژند، تهران، نشر گستره، ۱۳۹۴.</p> <p>۷. محتوای های رسمی شاد و کانال آموزشی گروه تاریخ استان خراسان رضوی در شبکه</p>	<p>معرفی منابع</p>

آموزشی شاد.

۸. مفتخری، حسین، مبانی علم تاریخ، تهران، سمت، ۱۳۹۲.

۹. سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

<https://library.razavi.ir>

۱۰. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران <http://www.nlai.ir>

۱۱. سایت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی <https://www.mcth.ir>

۱۲. سایت گروه درسی تاریخ دفتر تالیف <http://elementary.talif.sch.ir>

۱۳. سایت مجلات رشد به نشانی www.roshmag.ir

۱۴. سایت موزه ملی ایران <http://irannationalmuseum.ir/fa>

۱۵. سایت پایگاه مجلات تخصصی نور <https://www.noormags.ir>

تشکر و قدردانی: صمیمانه از راهنمایی ارزنده همکاران گرانقدر خانم دکتر آذرفر که با مطالعه، بررسی و رفع اشکالات این طرح درس من را خوشه چین خرمن دانش و تجربه خود نمودند، تشکر و قدردانی می‌شود. اطمینان دارم انجام کارهای گروهی - تیمی مشابه آن‌چه که صمیمانه در گروه‌های آموزشی اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی - گروه تاریخ انجام می‌شود، مسیر روشن‌تر و موثرتری را برای اجرای اهداف سند تحول و برنامه درسی ملی فراهم خواهد کرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

- برگمن، جان؛ سمز، ارون (۱۳۹۵)، یادگیری معکوس، ترجمه محمد عطاران و مریم فرحمند خانقاه، تهران: مرآت.
- کاویانی، حسن و دیگران (۱۳۹۶)، فرآیند یادگیری در کلاس معکوس: بازنمایی از برنامه درسی تجربه شده در آموزش عالی ۱، دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۸، شماره ۱۵، بهار و تابستان ۱۳۹۶ صص ۲۰۳-۱۷۹.
- کاویانی، حسن و دیگران (۱۳۹۷)، الگوی برنامه‌ریزی درسی در کلاس معکوس: سنتز پژوهی روشها، دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، سال ششم، شماره ۱۱، صص ۲۷۱-۲۰۳.
- کاویانی، حسن (۱۳۹۷)، طراحی بسته آموزشی مبتنی بر فعالیت های یاددهی-یادگیری معکوس و اثربخشی آن بر بازده‌های یادگیری دروس نظری دانشگاهی، پایان نامه دکتری، دانشگاه اصفهان، تاریخ دفاع ۱۳۹۷/۰۲/۰۴.
- گلزاری، زینب، عطاران، محمد (۱۳۹۵)، تدریس به روش معکوس در آموزش عالی: روایت‌های یک مدرس دانشگاه، دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. ۴ (۷) ۱۳۶ - ۸۱.
- ۱-ضمیمه ماهنامه آموزشی رشد معلم؛ اطلاع رسانی (ویژه نامه پنجم و نهم)
- ۲-ماهنامه آموزشی رشد تکنولوژی آموزشی؛ (شماره هفتم)
- ۳-ماهنامه آموزشی رشد مدرسه فردا؛ (شماره دوازدهم)
- منابع لاتین:
- Mehring, J. (2016). Present Research on the Flipped Classroom and Potential Tools for the EFL Classroom. *Computers in the Schools*, 33(1), 1-10.
  - Mattis, K. V. (2015). Flipped classroom versus traditional textbook instruction: assessing accuracy and mental effort at different levels of mathematical complexity. *Technology, Knowledge and Learning*, 20(2), 231-248.
  - O'Flaherty, J., & Phillips, C. (2015). The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. *The Internet and Higher Education*, 25, 85-95.
  - Thomas, J. S., & Philpot, T. A. (2012, June). An inverted teaching model for a mechanics of materials course. In *Proceedings of the ASEE Annual Conference & Exposition*.